

Редакційна колегія збірника
"Література та культура Полісся"
щиро вітає його засновника, відповідального редактора та
упорядника, відомого літературознавця, історика культури,
краєзнавця, бібліографа, доктора філологічних наук,
професора, заслуженого діяча науки і техніки України,
члена Національної спілки краєзнавців України,
лауреата державної літературно-мистецької премії ім. М. Гоголя,
обласних премій ім. М. Коцюбинського, Г. Вороного,
почесного громадянина міста Ніжина

Самойленка Григорія Васильовича

з 80-річчям від дня народження і бажає міцного здоров'я, творчих
успіхів, нових здобутків на науковій ниві.

З повагою колеги

1 травня 2015 р.

Вельмишановний Григорію Васильовичу!

Професорсько-викладацький колектив, співробітники, студенти і аспіранти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя щиро і вітають Вас із знаменним, патріаршим ювілеєм – 80-літтям від дня народження.

Ваше життя, науково-педагогічна і багатогранна громадська діяльність упродовж 45 років пов'язані з Ніжинською вищою школою. Після закінчення аспірантури в Київському університеті імені Тараса Шевченка пройшли шлях від асистента до професора, завідувача однієї з провідних кафедр Гоголівського університету, водночас очолюючи впродовж багатьох років філологічний факультет.

За цей час Ви здобули визнання як визначний вчений у галузі літературознавства та історії культури, фундатор нових напрямів не лише в освітній і науковій діяльності нашого університету, але й у вітчизняній науці та культурології. Це, насамперед, комплексні дослідження з гоголезнавчої тематики, історії літератури і культури Полісся, літературно-мистецького краєзнавства, про місце і роль Ніжинської вищої школи в розвитку вітчизняної освіти та науки тощо.

Ваш науковий доробок, який вимірюється кількома десятками монографій і сотнями статей та інших публікацій, став цінним надбутком читацького загалу, зокрема науковців, учительства, студентів і викладачів вищої школи. А для тих, хто вивчає історію становлення й розвиток освіти та гуманітарних наук в Україні, надійним орієнтиром і підґрунтям завжди будуть Ваші публікації про Ніжинську вищу школу та її вихованців, інші праці на історико-краєзнавчі та педагогічні теми.

Заснований і редагований Вами науковий збірник "Література та культура Полісся" допоміг знайти свій шлях в науці

десяткам молодих дослідників з усієї України, набувши міжнародного розголосу і визнання.

Серед колег, студентів і аспірантів, широких кіл громадськості Ви користуєтесь авторитетом професіонала найвищого рівня, людини компетентної, цілеспрямованої, принципової і доброзичливої, яка заслужила глибоку шану і довіру. Ви навчили і виховали не одне студентське покоління, підготували десятки науковців. Ваші учні працюють у середніх і вищих навчальних закладах та наукових установах, із вдячністю згадуючи роки навчання в Ніжині під Вашим дбайливим наставництвом.

Тож нехай Ваша повсякденна діяльність буде й надалі багатою на щедрі, життєдайні ужинки, а Вашими супутниками в житті стануть нові здобутки, творче натхнення та наснага.

Зичимо Вам, вельмишановний Григорію Васильовичу, міцного здоров'я та добра, тепла й затишку в родині, радощів від спілкування зі студентами, колегами і друзями, почуття вдоволення від того, що Ваша праця необхідна людям, українському суспільству й державі.

*Ректор університету проф. О. Д. Бойко
Голова профкому працівників О. О. Лейберов*

*Голова профкому студентів Р. С. Приходько
Голова студентської ради О. В. Порада*

ЩЕДРИЙ НАУКОВИЙ І ВИКЛАДАЦЬКИЙ УЖИНОК ПРОФЕСОРА Г. В. САМОЙЛЕНКА

*Ось і знову прийшла до нас довгоочікувана весна, яка щороку несе на землю Божу благодать, тепло, море сонця, радість пробудження природи, а цієї днини ще й славний ювілей величної **ЛЮДИНИ** – **Григорія Васильовича Самойленка**. Феноменом покликання талановитої Людини, видатного вченого, справжнього науковця, інтелектуала високої проби на довгі роки стала філологічна царина, а Ніжинщині вкотре пощастило на невтомного дослідника, провідного науковця, талановитого вченого, свідомого свого вибору як покликання та обов'язку.*

Далекого вже сьогодні 1970 року після закінчення аспірантури в найпрестижнішому столичному університеті імені Тараса Шевченка до Ніжинського педагогічного інституту імені Миколи Гоголя приїхав Григорій Васильович Самойленко – людина винятково самодисциплінована, високопозитивна в усіх загальносповідувальних людських і громадських вимірах, енергійна, наполеглива, впевнена у своїх силах.

Першотравень... Це весняна пора, коли в природі вже все ожило, забуяло яблуневим квітом, розмаїтим травозіллям. Саме такої сонцесяйної і життєствердної пори – 1 травня 1935 року – у робітничій сім'ї в селі Нові Петрівці Вишгородського району Київської області народився Григорій Васильович Самойленко. Дитинство ювіляра припало на важке довоєнне, лихоліття війни і голодні та холодні повоєнні роки, воно було наповнене раною працею. Саме в цей період у напруженому плінні сільського життя формувалися й міцніли підвалини духу, велика сила волі, життєва стійкість, витривалість, жага до знань. Після закінчення середньої школи та чотирирічної служби на Північному Флоті в дивізії торпедних катерів Григорій Васильович Самойленко успішно навчається в Київському державному університеті імені Тараса Шевченка на філологічному факультеті. У 1963 році випускника столичного

університету радо зустріла Згурівська восьмирічна школа-інтернат. Саме тут розпочалася плідна педагогічна діяльність ювіляра, яка тривала чотири роки. У стінах Згурівської школи-інтернату відбулося знайомство з особливо дорогою для Григорія Васильовича людиною – дружиною Надією Флорівною. Ось уже скоро й золоте весілля, уже майже 50 років це миле подружжя в мирі та злагоді крокує по життю. Надія Флорівна і Григорій Васильович зростили двох прекрасних синів, які стали відомими в Україні вченими. Та найбільшою радістю і втіхою для ювіляра сьогодні є дві внучки і маленький Андрійко, продовжувач славного роду Самойленків.

У Ніжинській вищій школі Григорій Васильович пройшов плідний викладацький шлях, перебуваючи на посадах асистента (1970), старшого викладача (1971–1972), доцента (1973–1988), професора (із 1989), завідувача кафедри і декана філологічного (історико-філологічного) факультету. Доктором філологічних наук учений став у 1988 році, захистивши докторську дисертацію на тему "Літературно-критична діяльність О. О. Фадеєва і розвиток радянської критичної думки 20–50-х років" і зреалізувавши своє покликання в щоденній невсипущій праці.

Талановитий літературознавець однаково залюблений у барви художнього слова, історію рідної та зарубіжної культури, краєзнавство і педагогічну роботу, якій присвятив більше півстоліття (52 роки!) свого життя. Григорій Васильович – мудрий, талановитий і творчий Учитель і керівник. Протягом 20 років він очолював філологічний (пізніше, відроджений з його ініціативи та найактивнішої участі в розбудові, – історико-філологічний) факультет (1972–1974, 1988–2004). Одночасно з 1974 року і до сьогодні Григорій Васильович – зразковий завідувач кафедри. Спочатку російської і зарубіжної літератури (1974–1988), пізніше створеної ним кафедри історії культури і народознавства (1991–2003), а з 2004 року і до сьогодні ювіляр очолює провідну на факультеті кафедру світової літератури та історії культури. Досвідчений і передбачливий керівник протягом багатьох років на ґрунті справжньої інтелігент-

ності, партнерства і довіри гуртує навколо себе як колектив філологічного факультету, так і колектив кафедри світової літератури та історії культури. Григорій Васильович успішно готує педагогічні та наукові кадри для всієї України. Його учні (тисячі вчителів і десятки кандидатів філологічних, педагогічних наук) плідно працюють у середніх і вищих навчальних закладах, академічних установах України, творчо реалізуючи ідеї свого Вчителя.

Сучасний науковий світ знає Григорія Васильовича і як глибокого науковця, що досліджує українську та російську літературу, культуру, є одним із фундаторів українського гоголезнавства, і як члена кількох спеціалізованих вчених рад, і як мудрого наставника, щирого радника, найвагомішим досягненням якого є підготовлені учні та наукові праці широкого діапазону, які добре знають і цінують у багатьох вишах України. Виявом високої громадянської зрілості, українського патріотизму є сформована вченим наукова школа регіонального вивчення літератури та культури Полісся. Серед опублікованих понад 500 наукових праць (47 монографій, 29 навчальних посібників, бібліографічних покажчиків і статей) особливу увагу науковців привертаять монографії "Літературне життя Чернігівщини XII–XX століть", "Культура Чернігівщини XI – першої половини XVII ст.", "Марія Заньковецька і Поліський край", які у 2005 році на конкурсі "Краща книга року 2004" справедливо були визнані найкращими, кваліфіковані авторитетним журі як по-новаторському самобутні змістовні твори. Вони посіли перше місце в номінації "Наукова література". Виразно помітними стали й інші краєзнавчі праці вченого, зокрема монографії "Леонід Глібов у колі сучасників" (2011), "Тарас Шевченко і Ніжинська вища школа" (2013) та ін.

Досить значним досягненням Григорія Васильовича є праці, присвячені вивченню історії Ніжинської вищої школи. Опубліковано десятки біобібліографічних покажчиків, присвячених видатним ученим (серія "Вчені-філологи Ніжинської вищої школи"), а також бібліографічний довідник "Вчені-філо-

логи Ніжинської вищої школи". Найбільшою приємністю для працівників університету стала праця Григорія Васильовича та Олександра Григоровича Самойленків "Ніжинська вища школа: сторінки історії" (2005), у якій із почуттям великої пошани та любові до засновників вишу, до митців зі світовими іменами, до своїх колег – викладачів давно минулих і сучасних років – на багатому архівному та документальному матеріалі віддзеркалено двохсотрічну історію Ніжинської вищої школи.

Щедрим ужиноком у творчому доробку ювіляра є монографії і бібліографічні праці, присвячені творчості Миколи Гоголя. Григорій Васильович став ініціатором вивчення спадщини Миколи Гоголя в Ніжинській вищій школі, активним організатором проведення наукових конференцій, випуску гоголівських збірників. Учений активізував написання засадничих праць, що сприяло створенню в університеті Гоголезнавчого центру, відомого нині далеко за межами України. До визначних праць ученого належать "М. В. Гоголь і літератури народів СРСР" (1984), "Н. В. Гоголь и Нежин. Нежинская гимназия высших наук князя Безбородко, начало творчества" (1989, у співавторстві), "Гоголь і Ніжин" (2008), "Творча спадщина Гоголя на перетині епох" (2009), "Гоголь у ХХ ст." (2009) та багато інших. Фундаментальна монографія "Гоголь і Ніжин" (2008) на конкурсі "Краща книга 2009" у номінації "Наукова література" посіла друге місце.

Якісний викладацький склад багатьох сучасних кафедр університету, репрезентований докторами і кандидатами наук із філології, історії, педагогіки, – це результат багаторічної, копіткої і напруженої праці професора Григорія Васильовича Самойленка як засновника і відповідального редактора ДАКівського наукового збірника "Література та культура Полісся" (із 1990 року побачили світ 77 випусків), відповідального редактора "Наукових записок Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Філологічні науки", упорядника та наукового редактора багатьох наукових збірників

праць. Із глибокою вдячністю відзначають це викладачі всіх кафедр університету, а особливо – філологічного факультету.

Сьогодні в Україні й далеко за її межами ім'я вченого широкого діапазону – літературознавця, фундатора українського гоголезнавства, бібліографа, історика культури, краєзнавця – Григорія Васильовича Самойленка широко відоме, воно давно вписане в історію українського та російського літературознавства, добре знане у всьому слов'янському культурологічному світі. Григорій Васильович – доктор філологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України (2006), нагороджений медаллю "Ветеран праці" (1985) і "За трудову доблесть" (1986). Наукова, педагогічна й громадська діяльність Г. В. Самойленка справедливо відзначена численними нагородами: медалями імені А. С. Макаренка Міністерства народної освіти України (1990), імені М. В. Гоголя (за вагомий внесок у розвиток освіти, науки, культури (2009)); знаками "За відмінні успіхи в роботі" Міністерства вищої освіти СРСР (1980), "Відмінник народної освіти України" (1982), "Відмінник народної освіти Республіки Казахстан" (1980), "За наукові досягнення" Міністерства освіти України (2009), "Заслужений працівник Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя" (2010); почесними грамотами Міністерства народної освіти (1995, 1998, 2000, 2006). Г. В. Самойленко став лауреатом літературної премії ім. М. Коцюбинського (1990), премії в галузі науки і вищої освіти ім. Г. Вороного (2011) та державної літературно-мистецької премії ім. М. Гоголя (2013). Григорій Васильович є членом Національної спілки краєзнавців України (2010), йому присвоєно звання Почесного громадянина міста Ніжина (1999). У 2012 році за сумлінну багаторічну працю, тематичні широти наукових досліджень, актуальність і перспективність багатопланового доробку Г. В. Самойленка нагороджено орденом "За заслуги" III ступеня ("за значний особистий внесок у соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток незалежної Української держави,

вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю та з нагоди Дня Соборності і Свободи України").

Із вершин прожитого і пережитого, вимріяного й осмисленого сьогодні добре видно і стежки, і дороги, які вели Вас, вельмишановний Григорію Васильовичу, до художнього тексту, літературознавчих парадигм, культурологічних глибин, гоголезнавчих студій... Невтомна праця для Вас завжди була насолодою і змістом життя, а любов до літератури, глибина думки, невичерпність інтересів, величність душі, щирість, доброта і водночас виняткова воля, рішучість, відданість улюбленій справі гідні захоплення. Ви зуміли гармонійно поєднати мудрість науковця, досвід педагога, справедливість керівника, батьківську любов і дідусеву ласку. Нехай Господь Бог дарує Вам міцне здоров'я, свіжі сили й невичерпну творчу наснагу на довгі-предовгі роки. Щедрих Вам ужинків із ниви наукової та педагогічної.

*Надія Бойко, доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри української мови
НДУ імені Миколи Гоголя*

КРИЗЬ РОКИ НЕСПОКОЮ

Ім'я заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Григорія Васильовича Самойленка добре відоме в наукових колах не лише нашої держави, а й далеко за її межами. Непересічний науковець, порядна і чесна людина, палкий патріот України Г. Самойленко ось вже п'ятдесят два роки своєї педагогічної діяльності присвятив молоді. Сіє "розумне, добре, вічне", щедро роздаровуючи свої знання студентам, майбутнім педагогам. Григорій Васильович любить і поважає вчительську працю, бо сам за покликанням учитель. Він з особливою теплотою згадує свої перші освітянські кроки у Згурівській школі-інтернаті на посаді вчителя російської мови та літератури. Скільки молодечого завзяття у його словах... Саме тому, серед численних його наукових здобутків, особливе місце відведене методиці викладання літератури. Його посібники "Изучение творчества Н. В. Гоголя в школе", "Изучение творчества А. Фадеева в школе", "Изучение творчества А. И. Герцена", "Жизнь – подвиг. Изучение Н. А. Островского в школе" та інші і до сьогодні користуються зацікавленістю і попитом вчителів. Професор Г. В. Самойленко частий гість на науково-практичних семінарах вчителів-словесників міста Ніжина та Чернігівщини. Він досконало знає і шанує освітянські традиції Поліського краю, тож не випадково його доробок у колективній монографії "Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Чернігівська область" (2012) чи не найвагоміший. Його педагогічна діяльність високо оцінена на державному рівні: професор Г. В. Самойленко – "Відмінник народної освіти України", "Відмінник народної освіти Казахстану", за свою творчу працю у справі виховання молодого покоління він нагороджений медаллю А. С. Макаренка, медалями "За трудову доблесть" і "Ветеран труда", знаком "За отличные успехи в работе в области высшего образования СССР".

Та все ж Григорій Васильович передусім науковець. Він автор понад п'ятдесяти монографій та навчальних посібників, більше 450 наукових статей, надрукованих у фахових виданнях України та зарубіжжя. Неодноразово обирався до складу спеціалізованих вчених рад із захисту докторських (Національний університет імені Т. Г. Шевченка, м. Київ) та кандидатських дисертацій (Харківський педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; Інститут педагогіки АПН України, м. Київ). А ще він невтомний редактор та упорядник збірників наукових праць. За його упорядкуванням вийшло 117 наукових збірників, серед них особливе місце посідають ДАКівські видання – "Література та культура Полісся" та "Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Філологічні науки". Якщо додати до зазначеного вище щоденне читання лекцій студентам, проведення індивідуальних консультацій з магістрантами та аспірантами, багаторічне керівництво науковою кафедрою російської і зарубіжної літератури та історії культури у Гоголівському університеті, то виникне слушне запитання: "Звідки ж професор Г. В. Самойленко бере наснагу для праці? Де джерела його творчості?!"

Їх слід шукати, на мою думку, у тому середовищі та життєвому гарті, яке сформувало вченого. Григорій Васильович Самойленко народився 1 травня 1935 року в селі Нові Петрівці, що на Київщині, в робітничій родині. На його дитинство і юність випали лихоліття війни, голодні повоєнні роки. Отож вартість заробленої копійки чи шматка хліба він знає не з оповідок. На власній долі усвідомив. А тому роботи не боїться змалечку – вміє і любить працювати. Вже у шкільні роки хлопець відчув любов до освіти. Навчання давалося легко, особливо гуманітарні дисципліни. Та поспішати до вишу юнак не став. Після закінчення школи вирішив спочатку виконати свій громадянський обов'язок – відслужити у війську.

Чи думав тоді юнак, який народився серед розлогих хліборобських ланів, що доля його кине на військовий корабель Північного флоту у суворі краї штурмів та буревіїв? Проте не

знитився і у відчай не впадав. Служив чесно, як і належить справжньому воїну. За гострий розум, принциповість, веселу і водночас вдумливу вдачу, товариський характер та енергійність обрали його моряки комсоргом комсомольської організації корабля. І він виправдав їхню довіру. За чотири роки служби був двічі відзначений Почесними грамотами ЦК ВЛКСМ. І донині в серці зберігає отой молодечий комсомольський запал.

Проте як не вабило юнака море, прагнення до знань перемогло. По закінченні служби у 1958 році Григорій Самойленко стає студентом філологічного факультету Київського університету імені Тараса Шевченка. Це був час, коли лекції перед юнаком читали професори О. А. Назаревський, В. А. Капустін, В. І. Масальський, І. Я. Заславський, доц. В. І. Маслов, а спецкурси вели академік О. Білецький, член-кореспондент АН України Н. Є. Крутикова. І донині пам'ятає Григорій Васильович, як захоплююче читав спецкурс із художнього перекладу неперевершений Максим Тадейович Рильський. То була еліта вітчизняної філологічної науки. Спілкування з нею і заклало міцний науковий підмурівок у долі Григорія Самойленка. А ще неповторна студентська аура тих років. Адже поряд на курсі навчався Іван Драч. А в аудиторіях "жовтого корпусу" університету звучали пристрасні поезії Василя Симоненка, Бориса Олійника, Миколи Сома, Миколи Сингаївського. Тут народжувалася проза Юрія Мушкетика та Григора Тютюнника. Так, професор Г. Самойленко із покоління "шістдесятників", і цим сказано багато.

Висока філологічна культура та творча атмосфера на факультеті сприяла залученню студентів до науково-дослідної роботи. Перша наукова стаття третьокурсника Григорія Самойленка "Із історії перекладу вірша Тараса Шевченка "Заповіт" на російську мову" була наслідком роботи у спецсемінарі професора І. Я. Заславського, котрий зумів прищепити своїм студентам навички справді дослідницької праці. А ще студент Г. Самойленко по-новому відкрив для себе поезію Кобзаря, він зрозумів, чому пристрасне Шевченкове слово стало рідним не

лише українцям, але й росіянам, полякам, білорусам і чехам. Це були перші кроки юнака в літературознавстві.

Активна громадянська позиція у поєднанні з фундаментальною науковою підготовкою, міцними знаннями відкривали перед випускником університету Григорієм Самойленком блискучу наукову перспективу. Але він обрав школу. Певно, відчувалося юначе серце, що саме там чекає його доля. У Згурівській школі-інтернаті він познайомився із молодого вчителькою початкових класів Надією Флорівною, з якою ось уже п'ятдесят років їх поєднує подружнє життя. Для Григорія Васильовича дружина не просто близька людина, вона – ангел-охоронець, мудрий порадижник, лагідна мати їхніх дітей. Професор Самойленко – щасливий батько, люблячий дідусь, у нього два сини і троє онучат. Старший син, Олександр, пішов батьківською стежкою. Він кандидат історичних наук, доцент, працює проректором з навчально-методичної роботи у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя. Його дружина, Олена, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки названого університету. Молодший син, Сергій, також кандидат історичних наук, працює в апараті Кабінету Міністрів України. Григорій Васильович щасливий своїми дітьми, бо з родинного затишку черпає він насагу для своєї наукової роботи.

Шлях у науку для молодого літературознавця почався в 1967 році, коли він почав навчатися в аспірантурі Київського державного університету, яку успішно закінчив у 1970 році. У січні 1971 року з успіхом захистив кандидатську дисертацію і отримав науковий ступінь кандидата філологічних наук.

З вересня 1970 року Григорій Васильович працює в Ніжинській вищій школі: спочатку на посаді асистента, з липня 1971 року – на посаді старшого викладача, з березня 1973 року – на посаді доцента кафедри російської та зарубіжної літератури. У 1974 році колеги по кафедрі обрали його своїм керманічем. Ось вже 41 рік він завідує науковою кафедрою. У лютому 1988 року Г. В. Самойленко з успіхом захистив докторську дисертацію, а у 1989 році йому присвоєно вчене звання професора.

Двічі (від 1972 до 1974 року та від 1988 до 2003 року) Григорій Васильович Самойленко обирався на посаду декана філологічного (історико-філологічного) факультету Гоголівського вишу. Досвідчений керівник і вихователь, умілий організатор навчально-виховної, методичної і наукової діяльності на факультеті професор Самойленко доклав багато зусиль для відродження славетних традицій Ніжинської історико-філологічної школи. За роки його перебування на посаді декана факультету розпочався процес створення навчальних планів зі спеціальностей "українська мова і література та історія", "російська мова і література та історія", тобто відродився історико-філологічний факультет. Особливість одночасної фахової підготовки вчителів філології та історії полягала в тому, що студенти бачили історичний процес в розвитку суспільства і водночас розуміли, як факти історичної дійсності впливають на розвиток мови, літератури, художньої культури. У 1992 році філологічний факультет був офіційно перейменований на історико-філологічний. Велика робота деканату під керівництвом професора Г. Самойленка сприяла тому, що на факультеті почали відкриватися нові спеціальності "історія та народознавство", "історія та основи правознавства". Саме завдяки великій організаторській роботі Г. В. Самойленка у 1999 році у виші було відкрито історико-правознавчий факультет. Крім історичної спеціальності, у цей же час на філологічному факультеті була відкрита спеціалізація "художня культура", яка поєднувалася із навчальними курсами української та російської філології. Для введення зазначеної спеціалізації в Ніжині були створені належні умови: функціонувала картинна галерея, працювали досвідчені викладачі, які добре знали мистецтво і могли забезпечити читання основних курсів, фонд вишівської бібліотеки нараховував майже мільйон книжок із різних галузей знань. Для забезпечення навчального процесу на факультеті були створені 4 нові кафедри [1].

У 1990 році професором Г. В. Самойленком була сформована кафедра історії культури і народознавства, а у 1996 році на базі кафедри була відкрита аспірантура зі спеціальності

17.00.01 "Теорія та історія культури". У тому ж 1990 році Григорієм Васильовичем було засновано науковий збірник праць "Література та культура Полісся". Нині, це – видання ДАК України, яке добре знають не лише на теренах нашої держави, але й далеко за її межами. Окремі видання збірника знаходяться в бібліотеці Конгресу США, в бібліотеках Гарварда та Альбертського університету в Канаді. На сьогодні за упорядкуванням професора Г.Самойленка вийшло вже 77 чисел збірника.

Кафедра історії культури, яку очолює професор Г. В. Самойленко, стала потужним науковим центром комплексного дослідження духовної спадщини Сіверського краю, його культурно-мистецького краєзнавства. Основна увага дослідників зосереджена на осмисленні літературно-мистецького процесу Чернігівщини в загальнокультурному контексті України.

На основі проведених досліджень професор Г. В. Самойленко написав і видав такі книги: "Сторінки літературного життя Чернігівщини XII–XVIII ст.", "Ніжинська філологічна школа. 1820–1990", "Вчені філологи Ніжинської вищої школи", "Марія Заньковецька і театральне життя Ніжина", "Нариси культури Ніжина" (у 5-ти книгах у співавторстві з О. Г. та С. Г. Самойленками), "Ніжинська вища школа", "Ніжинський драматичний театр імені М. М. Коцюбинського", "Громадсько-культурне та літературне життя Чернігова кінця XIX – поч. XX ст.", "Ніжин – місто європейське" та інші. За багаторічну і плідну працю на ниві літературно-мистецького краєзнавства у 1999 році професор Г. В. Самойленко був відзначений обласною літературно-мистецькою премією імені Михайла Коцюбинського, а вдячні ніжинці обрали його Почесним громадянином міста Ніжина.

У 2006 році указом Президента України за вагомих наукових доробок у галузі розвитку освіти та науки держави професору Г. В. Самойленку було присвоєно звання "Заслужений діяч науки і техніки України".

Але повернемося до витоків. Фундаментальна університетська підготовка дозволила вченому виявити багатогранність свого наукового таланту, проте найулюбленішою галуззю його

наукових уподобань було літературознавство. Ще за час завідування Г. Самойленком кафедрою російської та зарубіжної літератури у виші поновлюється вивчення творчості Миколи Гоголя. У 1979 році за ініціативи Григорія Васильовича була проведена перша після 1959 року Всесоюзна Гоголівська конференція, в роботі якої брали участь багато відомих радянських літературознавців [2]. Саме з тих часів Ніжинська вища школа і стала одним із найбільш відомих на теренах колишнього СРСР наукових центрів вивчення гоголівської спадщини, про що свідчать 11 Міжнародних наукових конференцій, вихід понад 20 збірників праць на гоголівську тематику, серед них: "Гоголь и современность: творческое наследие писателя в движении эпох" (1983), "Наследие Гоголя и современность" (1988), "Творчество Н. В. Гоголя и современность" (1989), "Гоголь і світова культура" (1994) та інші.

Вагомим здобутком гоголезнавства стала бібліографічна праця професора Г. В. Самойленка у співавторстві з доцентом Є. М. Михальським "Н. В. Гоголь и литература народов СРСР" (1984) та одноосібні видання проф. Г. Самойленка "Ніжин – місто юності Гоголя" (2002), "Микола Гоголь і Ніжин" (2008), "Музей Миколи Гоголя в Ніжині" (2008), "Творча спадщина Гоголя на перетині епох" (2009), "Гоголь у ХХ столітті. Європа. Середня Азія. Закавказзя: тематико-бібліографічний покажчик" (2009). У наукових працях обґрунтовано і доведено, що саме у Ніжині відбувалося формування і становлення Миколи Гоголя як майбутнього світового письменника. Крім цього, бібліографічний посібник, до якого включено понад 8 тисяч праць вчених світу, дає можливість долучитися до текстів і думок Гоголя у контексті ХХ століття та зрозуміти, чому оригінальні і так актуальні для сьогодення його герої.

У 1995 році у Ніжинському виші на базі кафедри світової літератури був створений Всеукраїнський Гоголівський науково-методичний центр (керівник П. В. Михед), який став видавати збірник наукових праць "Гоголезнавчі студії" (відповідальний редактор П. В. Михед), на сьогодні вийшло 22 номери.

Справжнім відкриттям у літературознавстві стали монографії професора Г. В. Самойленка "Хроніка написання другого тому "Мертвих душ" М. Гоголя" та "Ніжинський список другого тому "Мертвих душ" М. Гоголя" (2012), над якими вчений працював понад десять років. Це ґрунтовні, новаторські наукові видання. Мудрі твердять: "Геніальні рукописи не горять!" Професор Г. В. Самойленко підтвердив цю життєву аксіому. Він повернув людству, здавалося б втрачений назавжди, другий том спалених Гоголем "Мертвих душ". І в цьому його науковий подвиг!

Книга "Хроніка написання другого тому "Мертвих душ" М. Гоголя" – єдина наукова розвідка такого плану, яка побудована на численних документальних джерелах. Ця книга надає можливість іншим дослідникам творчості геніального вихованця Гімназії вищих наук поглиблено сприйняти головний твір його життя – "Мертві душі" – для подальшого їхнього наукового аналізу.

Книга "Ніжинський список другого тому "Мертвих душ" вперше в літературознавстві висвітлює проблему списків твору письменника в історико-суспільному та літературному контекстах, вперше здійснює текстологічне порівняння списку другого тому "Мертвих душ" з академічним виданням і доводить, що ніжинський список відрізняється від усіх інших своєю повнотою і відредагованістю тексту та може бути основою для нового видання повного зібрання творів М. В. Гоголя. Названі книги – це вагомий доробок вченого у сучасне гоголезнавство. У 2013 році праця ніжинського вченого-гоголезнавця професора Г. В. Самойленка була гідно оцінена науковою спільнотою України, його праці були відзначені державною літературно-мистецькою премією імені Миколи Гоголя.

Окрім наукової праці Григорій Васильович ще й невтомний ентузіаст-організатор. Він – генератор евристичних ідей. Саме за його ініціативи на факультеті було проведено організацію і створення іменних аудиторій вихованців Ніжинської вищої школи, створено кімнату-музей філологічного факультету, переобладнано і поновлено експозиції музею Історії

Ніжинської вищої школи та музею М.В. Гоголя, проведено переформатування експозиції картинної галереї університету. І кожен розпочатий професором Г. В. Самойленком науковий чи мистецький проект неодмінно завершувався успіхом.

Щедрий на відзнаки став для Григорія Васильовича 2009 рік: професорсько-викладацький колектив університету відзначив його невтомну працю медаллю Миколи Гоголя, а Міністерство освіти та науки України – відомчою відзнакою "За наукові досягнення". У 2010 році професору Г. В. Самойленку рішенням Вченої ради університету було присвоєне звання "Заслужений працівник Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя". А у 2011 році наукова громадськість Чернігівщини відзначила досягнення професора Г. В. Самойленка премією в галузі науки і вищої освіти імені Григорія Вороного.

Наказом Президента України від 21 січня 2012 року за № 28/ 2012 за значний особистий внесок у соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави його нагороджено орденом "За заслуги" III ступеня. Ось таке яскраве життя, ось таке віддане служіння людям...

Незважаючи на свій поважний вік, Григорій Васильович і нині сповнений молодечої енергії та ентузіазму. Багато і плідно працює як науковець. Проводить краєзнавчі екскурсії для студентів-істориків та філологів, а ще для численних гостей міста. Професор Г. В. Самойленко – науковий редактор двох збірників наукових праць ДАК України: "Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Філологічні науки" та "Література та культура Полісся". Велику увагу приділяє Григорій Васильович нині питанню функціонування у вишій Центру регіонального вивчення культури. Така вже в нього вдача – не зупинятися на досягнутому, пронести неспокій серця через роки і щедро обдарувати ним людей.

*О. В. Забарний, декан філологічного факультету
НДУ імені Миколи Гоголя,
кандидат педагогічних наук, доцент*